

FLEXIBELT ARBETE

*lösningar för ett hållbart
arbetsliv i en föränderlig värld*

GIRITECH®

Framtagen i september 2011 på uppdrag av Giritech Svenska AB
i samarbete med WWF. Författad av One Planet PR.

02

Förord: Nya lösningar i en föränderlig värld

06

Executive summary

10

Grön IT - nyckeln för klimat- och energiomställningen

14

Det nya smarta arbetslivet - flexibelt arbete

24

Det flexibla arbetets miljöeffekter

36

Vad görs idag för det flexibla arbetet i Sverige?

40

Rekommendationer

44

Källförteckning

48

Bilaga 1: Metod

FÖRORD

NYA LÖSNINGAR

I EN FÖRÄNDERLIG

VÄRLD

Vår värld håller på att förändras. Idag finns det en bred enighet bland forskare, regeringar och näringsliv om att den förstärkta växthuseffekten är ett resultat av mänsklig aktivitet. Vi står inför allvarliga konsekvenser om inte utsläppen av växthusgaser minskar kraftigt. Därför utforskas nya koldioxidsnåla lösningar inom alla branscher över hela världen. Trots detta har de globala utsläppen av växthusgaser fortsatt öka. Vi menar att det är dags att skrida från ord till handling!

IT har på kort tid förvandlat våra liv, både arbete och fritid. IT kan också fungera som en nyckel för klimat- och miljöomställningen. Exempelvis ger IT oss nya förutsättningar för ett mer miljövänligt och smartare arbetsliv. Med IT kan vi idag arbeta hemifrån i högre utsträckning och hålla effektiva virtuella möten. Tidigare studier och försök visar också att konsekvenserna av flexibelt arbete vad gäller miljöpåverkan, resande, effektivitet och ekonomi har varit överväldigande positiva. Därför har vissa länder och företag valt att driva på för att öka andelen anställda som arbetar flexibelt. I Storbritannien är det enligt lag en rättighet att ansöka om att få arbeta flexibelt och i USA har de federala myndigheterna en skyldighet att se över vilka anställda som skulle kunna arbeta flexibelt och sedan erbjuda dessa flexibla arbeten. Skulle flexibelt arbete också kunna vara en smart lösning för att minska klimatpåverkan i Sverige?

Transporterna står för en tredjedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Medan andra sektorer, såsom bostäderna och jordbruket, har minskat sina klimatutsläpp har transporternas utsläpp visat sig vara mycket svåra att minska. Arbetsresor står för drygt hälften av alla transporter i Sverige. Samtidigt fungerar det idag dåligt att resa till och från arbetet i storstadsregionerna. Stockholmsregionen är hårdast drabbad och till 2030 beräknas trängseln i vägnätet vara fem gånger större i kölängd räknat¹. Prognosen för trafiksituationen och möjligheterna till effektiv arbetspendling framöver i alla tre storstadsregionerna ser i dagsläget dystert ut. Det är dåligt för såväl miljön som människors hälsa. Trots detta tycks insatserna inom klimat- och transportpolitiken vara enbart inriktade på mer miljövänliga transporter och alternativa bränslen, och inte på att skapa incitament för minskat resande, exempelvis genom flexibelt arbete.

I den här rapporten, som har tagits fram på uppdrag av Giritech Svenska AB i samarbete med Världsnaturfonden WWF, görs en genomgång av tidigare studier om hur flexibelt arbete kan bidra till minskad miljöpåverkan. Det har tidigare inte gjorts någon studie om det flexibla arbetets möjliga miljöeffekter i Sverige, därför har vi tagit fram en sådan bedömning.

Tekniken för flexibelt arbete finns redan. För att satsa på det smarta, nya arbetslivet behövs det ett ändrat tankesätt mer än någonting annat. Vi hoppas att denna rapport kan fungera som inspiration för fortsatt arbete och initiativ för ökad andel flexibelt arbete i Sverige.

David Söderlund

VD FÖR GIRITECH SVENSKA AB

Stefan Henningsson

KLIMATCHEF FÖR WWF SVERIGE

”Tidigare studier och försök visar också att konsekvenserna av flexibelt arbete vad gäller miljöpåverkan, resande, effektivitet och ekonomi har varit överväldigande positiva.”

***EXECUTIVE
SUMMARY***

Med IT-lösningar skapas förutsättningar för ett mer flexibelt arbetsliv. Flexibelt arbete är möjligheten att arbeta på annan plats än den ordinarie arbetsplatsen, vanligtvis hemifrån, och att arbeta under flexibla arbetstider. Det kan bidra till att öka flexibiliteten i människors liv så att det blir lättare att lösa det så kallade livspusslet. Cirka 4-5 procent bedöms arbeta flexibelt i Sverige idag, vanligen 1-2 dagar per vecka.

Med IT-lösningar skapas förutsättningar för ett mer flexibelt arbetsliv. Flexibelt arbete är möjligheten att arbeta på annan plats än den ordinarie arbetsplatsen, vanligtvis hemifrån, och att arbeta under flexibla arbetstider. Det kan bidra till att öka flexibiliteten i människors liv så att det blir lättare att lösa det så kallade livspusslet. Cirka 4-5 procent bedöms arbeta flexibelt i Sverige idag, vanligen 1-2 dagar per vecka.

IT kan bidra till stora strukturella förändringar för en klimat- och energiomställning av samhället. Tidigare genomförda studier visar att flexibelt arbete kan ge globala utsläppsminskningar på uppemot 260 miljoner ton koldioxidekvivalenter² per år³ och inom EU skulle utsläppen av koldioxid kunna minska med 34 miljoner ton koldioxid per år ifall 30 miljoner personer skulle börja arbeta flexibelt⁴.

”Sammanlagt visar vår beräkning att ifall en person arbetar hemifrån tre dagar i veckan skulle det ge utsläppsminskningar på 1,267 ton per person och år.”

Den här rapporten undersöker vilka miljöeffekterna av flexibelt arbete kan bli i Sverige. Resultatet visar att ifall en person väljer att arbeta hemifrån en dag i veckan, istället för att ta bilen till arbetet, kan utsläppen minska med 380 kg per person och år. Tre dagars flexibelt arbete i veckan skulle kunna minska utsläppen med hela 1,1 ton per person och år. Med flexibelt arbete kan man även minska antalet arbetsplatser och därmed även lokalyta. Vår bedömning är att ifall en anställd arbetar flexibelt tre dagar i veckan kan utsläppen minska med 126,6 kg koldioxid per person och år.

Sammanlagt visar vår beräkning att ifall en person arbetar hemifrån tre dagar i veckan skulle det ge utsläppsminskningar på 1,267 ton per person och år. Det är en ansenlig mängd, med tanke på att en svensk i genomsnitt släpper ut 6,4 ton koldioxidekvivalenter per person och år⁵ eller 10 ton om även importen av sådant som produceras utomlands men konsumeras i Sverige räknas med⁶. Det skulle också bidra till att lösa den svåra trafiksituationen i flera av våra städer.

TABELL 5: Totala utsläppsminskningar av färre arbetsresor med bil och minskad yta i arbetslokaler

	1 dag hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning per person/år	380 Kg	1267 kg (1,267 ton)	2111 kg (2,111 ton)
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	199 348 ton	664 668 ton	1 107 431 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	299 022 ton	997 002 ton	1 661 146 ton

Arbetsplatser som satsar på flexibelt arbete har visat sig spara stora resurser. I British Telecom arbetar 71 procent av de anställda flexibelt. Företaget sparade nästan 950 miljoner dollar per år 1993-2006 tack vare minskade lokalkostnader. Effektiviteten bland de anställda ökade samtidigt med 20 procent.

Tekniken för att möjliggöra flexibelt arbete finns redan. Det är mer tankesättet än något annat som behöver förändras. Andra länder, såsom Storbritannien och USA, har gått före och satsat på det flexibla arbetslivet. I Storbritannien har exempelvis föräldrar rätt att ansöka om att få arbeta flexibelt.

Nu behöver även vi i Sverige fatta beslut om att stimulera och underlätta för människor att arbeta flexibelt. Företag som vill stärka sitt CSR-arbete och samtidigt få affärsnytta bör överväga det flexibla arbetet. Förhoppningsvis kan den här rapporten bidra till ökad kunskap och inspiration om det nya, smarta arbetslivet.

2 Koldioxidekvivalent = mängd av en växthusgas uttryckt som den mängd koldioxid som ger samma klimatpåverkan;

1 kg metan motsvarar till exempel 21 kg koldioxid.

3 Climate Group & Global e-Sustainability Initiative, 2008

4 WWF & ETNO, 2005

5 Naturvårdsverket, hemsida 2011-09-01

6 Naturvårdsverket, 2008

GRÖN IT

NYCKELN

FÖR KLIMAT-

OCH ENERGI-

OMSTÄLLNINGEN

Solutions

IT som miljöfråga har inte förrän på senare tid rönt någon större uppmärksamhet i Sverige. I den mån IT tidigare har uppmärksammats ur miljöperspektiv har diskussionen ofta handlat om hur den ökade användningen av Internet leder till negativ miljöpåverkan. Grön IT har handlat om viktiga åtgärder för att minska den negativa miljöpåverkan av IT-produkter genom att fasa ut kemikalier och minska elkonsumtionen. Men i andra länder har många studier om ”greening with IT” och dess möjlighet att fungera som en nyckel för en större klimat- och energiomställningen gjorts.

En omfattande global studie, *Smart 2020: Enabling the low carbon economy in the information age*⁷, visar att IT kan möjliggöra utsläppsminskningar som motsvarar 15 procent av världens totala utsläpp 2020, vilket är mer än de totala utsläppen i länder som Kina och USA (2008). Smartare IT-användning kan enligt rapporten även minska de årliga energikostnaderna med 500 miljarder euro 2020. Förvisso kommer IT-sektorns egna direkta miljöpåverkan att fördubblas till 2020, men samtidigt uppgår sektorns möjlighet att minska de globala utsläppen till fem gånger sin egen miljöpåverkan. Områden där IT kan bidra till lösningar med stora utsläppsminskningar som följd är byggnationer, logistik, smarta elnät samt industriell motorteknik. Ett smartare arbetsliv där IT kan bidra till att ersätta resor med flexibelt arbete och videokonferenser anges också vara en del av lösningen.

Även WWF har utforskat IT-sektorns möjligheter att bidra till ett klimatsmartare samhälle. I rapporten *Outline for the first global IT strategy for CO2 reductions*⁸ identifieras tio områden där IT kan bidra till minskade utsläpp på en miljard ton koldioxid till 2020. IT kan enligt rapporten bidra till bl.a. smarta elnät, energieffektiviseringar och intelligenta transportsystem. Genom dematerialisering kan exempelvis pappersanvändningen minska. Bland lösningarna återfinns även ett smart arbetsliv där pendlande med bil ersätts med flexibelt arbete och tjänsteresor med virtuella möten.

”Områden där IT kan bidra till lösningar med stora utsläppsminskningar som följd är byggnationer, logistik, smarta elnät samt industriell motorteknik.”

Rapporterna pekar på att IT kan bidra till stora strukturella förändringar för en klimat- och energiomställning av samhället. Men då behöver dagens synsätt för att hantera klimatförändringarna förändras. Idag tenderar klimatarbetet att fokusera på endast utbudssidan, på enskilda produkter och hur de kan förbättras. Det innebär att investeringar för att minska koldioxidutsläppen ofta resulterar i endast marginella förbättringar, eller till och med ökade utsläpp till följd av en på det hela taget ohållbar utveckling. Nu behöver större fokus läggas på att undersöka och uppmuntra innovationer på behovssidan. Våra behov av att mötas, bo, arbeta, vara med familjen och kommunicera kan då tillgodogöras bättre samtidigt som utbudet av exempelvis resor och lokalytor kan minskas. Här kan IT spela en avgörande roll.

Istället för att "arbeta på ett kontor under ett visst antal timmar" kan vi börja tänka "leverans av resultat", och istället för "kontorsplats" kan vi tänka "laptops". Vi får möjlighet att sluta tänka "resor" och istället fokusera på "möten". På samma sätt kan vi sluta tänka "flygplan" och istället investera i "videokonferensutrustning". IT-lösningar kan med rätt förutsättningar tillåta människor att jobba var som helst och därmed minska behovet av dagligt resande. Det som behövs är ett långsiktigt, strategiskt synsätt där vi omvärderar vårt sätt att tänka på det förändringsarbete vi står inför.

7 Climate Group & Global e-Sustainability Initiative, 2008. Analysen gjordes med hjälp av McKinsey & Company.

8 WWF & HP, 2008

DET NYA SMARTA

ARBETSLIVET

FLEXIBELT ARBETE

Med IT-lösningar skapas förutsättningar för ett mer flexibelt arbetsliv. Flexibelt arbete är möjligheten att arbeta på annan plats än den ordinarie arbetsplatsen, vanligtvis hemifrån, och att arbeta under flexibla arbetstider.

Det kan exempelvis innebära att man jobbar hemifrån 1-3 dagar i veckan. Det kan också innebära att man inte har ett fast arbetsbord på sin arbetsplats. Istället kan arbetsplatsen vara organiserad som en så kallad "hub", där man arbetar vid det bord som för tillfället är ledigt. Under en viss tid i livet och där förutsättningar finns kan flexibelt arbete även innebära att man arbetar hemifrån på heltid. Med det flexibla arbetet kan man minska antalet resor till och från arbetsplatsen liksom även lokalytan. Dessutom kan det bidra till att öka flexibiliteten i människors liv så att det blir lättare att lösa livspusslet.

Flexibelt arbete har många namn. I Sverige har begreppet distansarbete använts mycket. På andra ställen i Europa har istället termen telework använts och i USA används termen telecommuting. När arbetet enbart utförs i hemmet kallas det hemarbete. På senare år har begreppet flexibelt arbete börjat etablera sig som ett samlingsbegrepp för det nya, smarta arbetslivet.

Flexibelt arbete hittills i Sverige

Statistiken över flexibelt arbete i Sverige är mycket begränsad och oklar. Det är svårt att mäta förekomsten av personer som arbetar flexibelt därför att det tar sig så många former och definieras olika. Det vanligaste är att en person jobbar hemifrån 1-2 gånger per vecka på informell basis, det vill säga utan en skriven överenskommelse. En statlig utredning om distansarbete från 1998⁹ kom fram till att 7-9 procent arbetade i hemmet en dag i veckan under andra halvan av 1990-talet, men nyare statistik visar att ca 4-5 procent arbetar flexibelt, vanligen 1-2 dagar per vecka. I Sverige har SCB genomfört arbetsmiljöundersökningar sedan 1989. I tabellen syns utfallet på frågor angående arbete hemifrån för åren 1999-2009.

TABELL 1: *Andelar som i Sverige arbetar hemifrån 1999-2009, räknat i procent.*¹⁰

Arbetar hemifrån	1999	2001	2003	2005	2007	2009
A: i stort sett hela tiden	2,1	2,1	1,8	1,6	1	2
B: 3-4 dagar/vecka	0,8	1,0	1,1	0,9	1	1
C: 1-2 dagar/vecka	4,4	3,8	3,9	2,9	3	4
D: högst några timmar/vecka	14,9	13,8	14	17,8	18	22
A+B+C	7,3	6,9	6,8	5,4	5	7
B+C	5,2	4,8	5,0	3,8	4	5

Mönstret är relativt stabilt de undersökta åren. Ett par procent har ett arbete som är förankrat i hemmet, ca en procent arbetar hemifrån 3-4 dagar i veckan och mellan 3 och 4 procent arbetar hemifrån 1-2 dagar. När vi räknar samman dessa kategorier är det mellan 5 och 7 procent som med en bred definition kan sägas arbeta flexibelt på regelbunden basis. Kategorin som jobbar hemma permanent brukar dock inte räknas med. Då blir antalet som egentligen arbetar flexibelt 4 till 5 procent av de arbetande.

Ingen ökning av det flexibla arbetet skedde mellan 1985 och 1995 trots prognoser om en ökning med 400 000 personer. Den statliga utredningen från 1998 ansåg att det fanns en stor möjlighet för en framtida ökning. Sverige sågs som ett land med stor potential för arbete på distans med anledning av bland annat kompetens inom telekommunikationer, hög datortäthet, bredband och att mindre hierarkisk verksamhet kommer att fortsätta växa. Ändå har andelen som arbetar på distans inte ökat nämnvärt. Den enda tydliga förändringen som kan observeras är en ökning av kategorin som distansarbetar några timmar per vecka, från 14,9 till 22 procent.¹¹

Flexibelt arbete kan höja livskvalitén

Flexibelt arbete kan bli en viktig del i framtidens hållbara arbetsliv. Så som samhällsutvecklingen ser ut, med allt snabbare tempo där många har svårt att få ihop livspusslet med arbete och familj, och med en alltjämt mer ohållbar trafiksituation i de större städerna, kan det flexibla arbetet utgöra en viktig roll i framtidens hållbara arbetsliv.

Trafiksituationen i storstäderna är ohållbar idag. Stockholmsregionen är hårdast drabbad, där trafiken enligt Myndigheten för Trafikanalys kommer att vara mycket kraftigt belastad med fler flaskhalsar år 2030 än idag, både på vägar och spår. Trängseln i vägnätet beräknas då vara fem gånger större i kölängd räknat, eftersom vägtrafiken ökar betydligt snabbare (80 %) än befolkningstillväxten (25 %). Prognosen för trafiksituationen, och därmed möjligheterna till effektiv arbetspendling framöver i alla tre storstadsregionerna, ser i dagsläget dystert ut.

Pendling under sådana förutsättningar kan medföra negativa konsekvenser. Utöver stress finns ett antal andra potentiella negativa hälsoeffekter av pendling och dessa effekter blir större ju längre tid som man pendlar. Dessa inkluderar till exempel förhöjd olycksrisk, ökad risk för andnings- och hjärtbesvär på grund av luftföroreningar, mindre tid för sjukvårdsbesök, fritidsaktiviteter samt sömn och fysisk aktivitet. Forskning har även visat att det finns sociala kostnader förknippade med pendling. Även ur arbetsgivarens perspektiv kan det finnas negativa effekter av långa pendlingsresor såsom förseningar, trötthet och stress.¹²

Om fler skulle arbeta flexibelt under 1-3 dagar i veckan och ha flexibla arbetstider skulle trafikmängderna kunna minska, särskilt under rusningstrafik. Det skulle kunna minska stressen och de negativa hälsoeffekterna av pendlingen. Även utsläppen av växthusgaser skulle kunna minska, något som vi skriver om i nästa kapitel.

Människor är positivt inställda till flexibelt arbete

I en attitydundersökning¹³ där 3500 anställda personer i Storbritannien, Frankrike, Spanien, Tyskland, Italien och Ryssland tillfrågades om hur de ser på flexibelt arbete framkom följande:

- 61 procent skulle insistera på att få arbeta flexibelt om rättigheten fanns lagstadgad.
- 67 procent menar att flexibla arbeten ger mer arbetsglädje.
- 51 procent anger att flexibelt arbete ger ökad produktivitet.
- 67 procent tror att anställda med flexibelt arbete är lyckligare.
- 75 procent kan tänka sig att avstå något i anställningsvillkoren mot att de tillåts arbeta flexibelt.
- 59 procent anger att de viktigaste incitament för en arbetsgivare att införa flexibelt arbete är ökad produktivitet och större möjlighet att knyta till sig medarbetare som är låsta till åtaganden utanför arbetet, till exempel att ta hand om barn.
- 95 procent av alla tillfrågade anger minst ett argument för flexibla arbeten som borde tilltala arbetsgivaren. De enskilt viktigaste incitamenten för en arbetsgivare att införa flexibelt arbete anses vara ökad effektivitet (59 procent) och möjlighet att behålla personal som har en krävande familjesituation, till exempel småbarnsföräldrar (59 procent).
- 85 procent av de tillfrågade tror att flexibla arbetsplatser skulle skapa nya jobb, bidra till att behålla personalen och samtidigt hjälpa före detta anställda tillbaka i arbete. Många av de tillfrågade anger också att lagstiftning kan spela en betydande roll för att få fler företag att anamma flexibelt arbete, särskilt i samband med föräldraskap och graviditet.

Det flexibla arbetet minskar kostnaderna

Det troligtvis största försöket att tillämpa flexibelt arbete inom Europa står British Telecom för. Hela 71 procent av deras anställda arbetar flexibelt, vilket innebär att de inte har någon fast arbetsplats och kombinerar arbete hemma och på arbetsplatsen. 14 procent av företagets anställda arbetar helt och hållet hemifrån.¹⁴ Detta har inneburit stora kostnadsbesparingar för företaget liksom även andra effektivitetsvinster.

Åren 1993-2006 sparade företaget 950 miljoner dollar per år tack vare kraftigt minskat behov av lokalyta. De anställda som arbetade hemifrån på heltid var i genomsnitt 20 procent mer effektiva än de som arbetade heltid från en fast arbetsplats. Vidare har de anställda som arbetar hemifrån på heltid minskat sin frånvaro från arbetet med 20 procent, och de som arbetar flexibelt hemifrån några dagar i veckan har minskat sin frånvaro till 3,1 procent (det nationella genomsnittet är 8,5 %).

Tekniken finns redan

Tekniken för att möjliggöra flexibelt arbete finns redan. Det är snarare tankesättet mer än något annat som behöver förändras för att möjliggöra för fler att arbeta flexibelt. Här presenteras ett par exempel på IT-lösningar för flexibelt arbete.

G/On är en IT-lösning som syftar till att möjliggöra flexibelt arbete. Den ser ut som en USB-sticka och erbjuder en komplett end-to-end lösning för att uppnå en säker distansuppkoppling som löser autentisering, anslutning, säkerhet och åtkomst. Med G/On kan man använda vilken dator som helst med en Internetanslutning för att få tillgång till arbetsplatsens alla applikationer. Om man har en stationär dator på arbetsplatsen kan man komma åt den från valfri plats med hjälp av G/On somtillhandahålls av Giritech.¹⁵

Videokonferenser innebär att det inte är nödvändigt att åka till arbetsplatsen eller flyga till andra sidan jorden för att ha ett sammanträde. Med Eyecatcher videophone kan man ha ett virtuellt möte direkt från sitt arbetsbord. Det specifika med Eyecatcher är att du får direkt ögonkontakt med dem du har möte ett virtuellt möte med. Eye Catcher tillhandahålls av Greeneyes Limited.¹⁶

9 Hedin, SOU 1998:115

10 Lundqvist, 2010. Sammanställning av SCB:s arbetsmiljöundersökningar under åren 1999, 2001, 2003, 2005, 2007 och 2009

11 Lundqvist, 2010

12 Hedin, SOU 1998:115 Company.

13 Avaya, 2009

14 British Telecom, 2008

15 Girittech, hemsida

16 Greeneyes Limited, hemsida

Flexibelt arbete i USA

I USA, där idéerna om det framtida flexibla arbetets expansion har sitt ursprung, finns det gott om statistik men skilda definitioner har försvårat alla undersökningar som studerar förändring över tid. Statistiken indikerar dock för USA:s del att antalet som arbetade flexibelt på deltid fördubblades mellan 1997 och 2003, inte minst tack vare bredbandsutbyggnaden.¹⁷

Idag arbetar den offentliga sektorn i USA systematiskt med flexibelt arbete för den egna personalen. De amerikanska federala myndigheterna är skyldiga att identifiera de tjänster som passar för distansarbete och ska erbjuda de personer som innehar dessa tjänster möjligheten att arbeta flexibelt en dag per vecka. Antalet offentliganställda som arbetar flexibelt ökar och man ser att effekterna är positiva både på miljön och på produktiviteten då de personer som arbetar hemifrån är mer effektiva än när de är på kontoret.¹⁸

¹⁷ Lundqvist, 2010

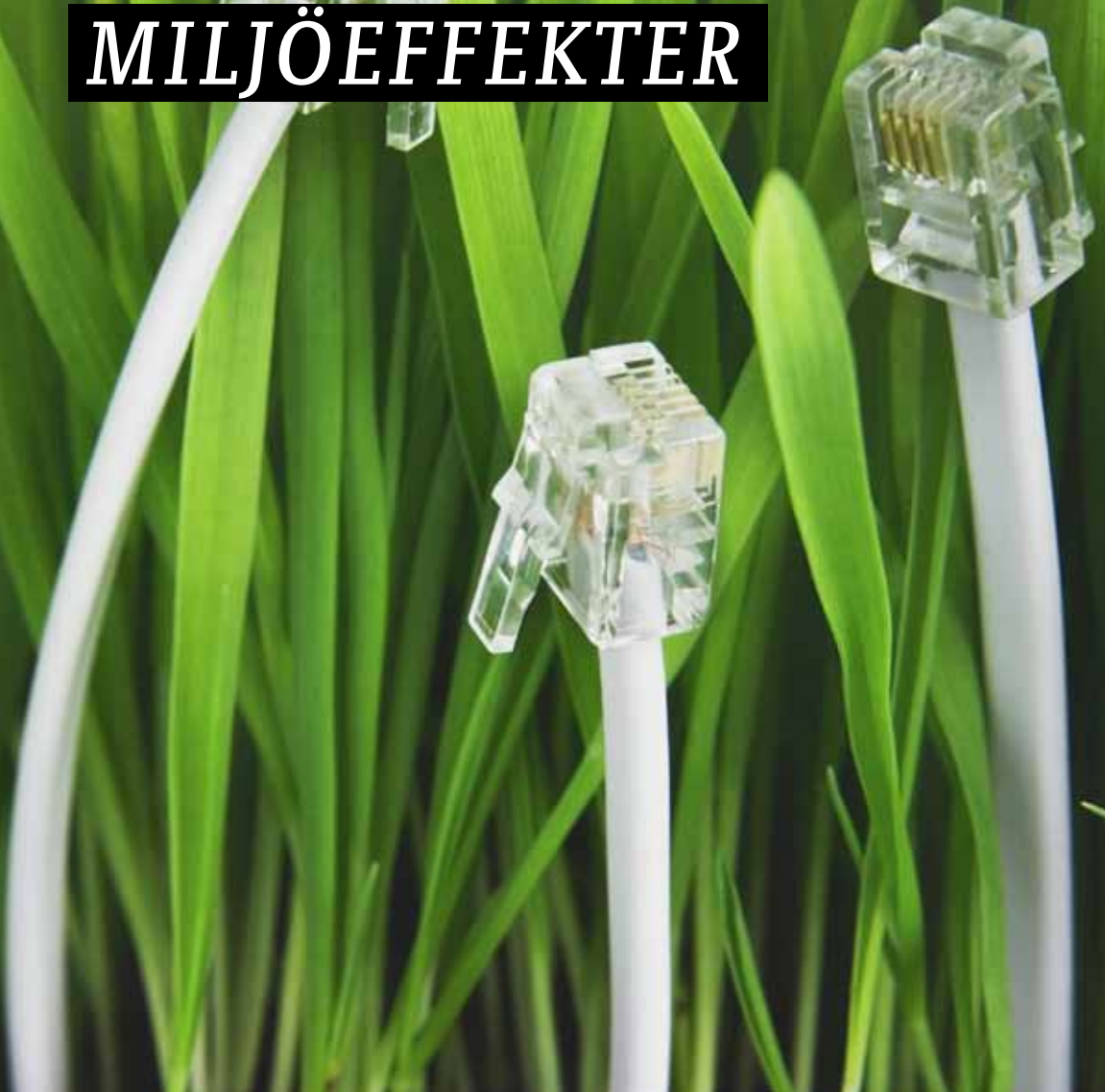
¹⁸ Regeringen, 2008

Flexibelt arbete i Storbritannien

I Storbritannien är det idag en rättighet för de anställda att under vissa förutsättningar begära att få arbeta flexibelt. Grundkraven är att man har varit anställd i minst 26 veckor hos en arbetsgivare, dock ej på ett bemanningsföretag eller i militären. Om man uppfyller dessa krav har man rätt att få arbeta flexibelt ifall man har eller förväntar sig att få föräldraansvar för ett barn som är under 17 år, eller ett barn med funktionshinder som är under 18 år. Denna rättighet gäller även för sambos, fosterföräldrar och andra som förväntas ha ansvar för barnet. Man har även rätt att begära att få arbeta flexibelt ifall man tar hand om eller förväntar sig börja ta hand om en vuxen närstående som är antingen familjemedlem eller bor på samma adress. Enligt lagen måste arbetsgivaren allvarligt överväga en ansökan att få arbeta flexibelt inom 14 veckor och säga nej endast om det finns legitima affärsmässiga skäl för detta.¹⁹

¹⁹ Storbritanniens regering, hemsida

**DET FLEXIBLA
ARBETETS
MILJÖEFFEKTER**

Stora miljövinster med det flexibla arbetet

Det har gjorts många studier internationellt om det flexibla arbetets potential att minska utsläppen av växthusgaser, men hittills har ingen studie tittat specifikt på Sverige. I detta kapitel kommer vi att gå igenom delar av den litteratur som finns på området och undersöka närmare vad flexibelt arbete skulle kunna ha för miljöeffekter i Sverige.

Den globala studien *Smart 2020 – Enabling the low carbon economy in the information age*²⁰ visar att flexibelt arbete kan ge globala utsläppsminskningar på uppemot 260 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år.

En annan studie av WWF, *Saving the climate at the speed of light*²¹, undersöker potentialen för utsläppsminskningar inom EU. Rapporten kom fram till att Europas utsläpp skulle kunna minskas med 50 miljoner ton koldioxid, genom att använda sig av några enkla IT-lösningar som i många fall redan finns och inte kräver någon extra investering. De största möjligheterna att minska utsläppen kommer genom kombinerade åtgärder där man använder sig av IT för att underlätta flexibelt arbete.

Studien visar att om alla yrkesverksamma i EU skulle ha möjlighet att arbeta hemifrån 1 eller 2 dagar i veckan, eller endast börja arbeta med flexibla arbetstider, skulle mängden trafikanter under rusningstrafiken kunna minskas och därmed även onödiga

utsläpp av växthusgaser. Existerande och genomförda försök med flexibelt arbete indikerar enligt WWF:s studie att, om 10 miljoner personer skulle arbeta flexibelt skulle det kunna ge utsläppsminskningar på mer än 11 miljoner ton koldioxid. Om 30 miljoner personer skulle arbeta flexibelt skulle det kunna ge utsläppsminskningar på 34 miljoner ton koldioxid per år. Räknat per person skulle det alltså ge ca 1,1 ton utsläppsminskning per person och år.

På lång sikt skulle detta kunna leda till en utveckling med nya urbana lösningar som innebär att färre fysiska resor till och från arbetet genomförs och att det behövs betydligt mindre kontorsyta. På sikt kan flexibelt arbete också leda till ett minskat tryck på trafiken i rusningstid, vilket i sig också bidrar till minskade utsläpp. I Europa kan denna utveckling ta lång tid då den gamla infrastrukturen redan finns, jämfört med om nya växande städer i exempelvis Asien skulle börja tillämpa flexibelt arbete i stor skala. Situationen i Europa, med stora trafikproblem i städerna, är sådan att flexibelt arbete borde övervägas, enligt WWF.

British Telecoms projekt för flexibelt arbete

Det troligtvis största försöket att tillämpa flexibelt arbete inom Europa står British Telecom för. De har 105 000 anställda över hela världen (2008) varav 89 500 är involverade i företagets Workstyle Project. Hela 71 procent av de anställda arbetar flexibelt, vilket innebär att de inte har någon fast arbetsplats och kombinerar arbete hemma och på arbetsplatsen. 14 procent av företagets anställda arbetar helt och hållet hemifrån. Endast 15 procent av företagets anställda arbetar alltid från en fast arbetsplats. I genomsnitt arbetar de anställda 1,9 dagar hemifrån varje vecka.

Effekter av projektet²²

- Kraftigt minskad lokalyta sparade företaget nästan 950 miljoner dollar per år mellan 1993 och 2006.
- Antalet tjänsteresor har minskat med 20 procent mellan 2006 och 2008.
- Tack vare ökad användning av telefonkonferenser har företaget undvikit 859 784 möten per år, vilket minskat koldioxidutsläppen med ca 97 628 ton. Det i sin tur har sparat företaget 135 miljoner pund i resekostnader.
- De anställda som arbetar hemifrån på heltid var 20 procent mer effektiva än de som arbetade heltid från en fast arbetsplats.

Miljöeffekter av minskat pendlade:

- Minskade utsläpp av CO₂ per person / dag: 7.8 kg
- Minskade utsläpp av CO₂ per person / vecka: 14.8 kg
- Minskade utsläpp av CO₂ per person / år (46 veckor): 682.9 kg
- Totala mängden minskade utsläpp av CO₂ per år: 7 538 610 kg

Några åtgärder i genomförandet av projektet²³

Varje person som arbetar flexibelt hemifrån har tillförsetts med nödvändigheter så som teknisk utrustning, bord, stolar, datorer, bredband, telefon och liknande utrustning.

Företaget avvecklade en stor del av de fasta arbetsplatserna. De anställda får istället boka ett rum där de vill arbeta. I huvudkontoret i London finns 1 600 arbetsplatser för omkring 8 000 anställda. När detta genomfördes kunde företaget stänga ner sex kontorsbyggnader. När flexibelt arbete genomfördes i företagets kontor i Paris minskade antalet våningar från åtta till tre.

Förändringsarbetet har genomförts med ledarskap från den yttersta toppen av företaget och chefer har uppmanat de anställda att börja arbeta flexibelt. Stort fokus har legat på kultur – och beteendeförändringar i företaget.

Företaget har infört så kallad arbetsdelning där två eller fler personer delar på en roll på en arbetsplats. Även flexibla arbetstider tillämpas.

Det flexibla arbetets effekt på transporternas utsläpp

British Telecoms projekt för flexibelt arbete har inneburit att de anställdas utsläpp av koldioxid har minskat med i genomsnitt 682 kg per person och år (se faktaruta 3). Även andra studier visar att det flexibla arbetet har stor potential att minska de anställdas arbetsresor till och från arbetet och därmed även utsläppen av växthusgaser.

Rapporten *Smarter Choices – Changing the Way We Travel*, beställd av Storbritanniens transportdepartement²⁴, gjorde en genomgång av existerande litteratur om det flexibla arbetets påverkan på resandet samt tittade på empiriska studier där flexibelt arbete tillämpats. Sammantaget visade alla studier och all erfarenhet av flexibelt arbete att det minskar resandet kraftigt. Resandet minskade, räknat i antal mil, med mellan 48 – 77 procent. För Storbritanniens del skulle detta innebära att landets transporter totalt skulle kunna minska med 11-19 procent.

En annan rapport, *Tomorrow's Property Today - sustainable live/work development in a low carbon economy*, har gjort en uträkning på hur mycket koldioxidutsläppen kan minska per person vid flexibelt arbete 1,5 dagar i veckan respektive 5 dagar i veckan.

TABELL 2: Effekter av minskat pendlande, räknat på 45 arbetsveckor per år och person

	En anställd som arbetar hemifrån 1,5 dagar/vecka	En anställd som arbetar heltid hemifrån, 5 dagar/vecka
Sparad distans per år	1175 mil	3915 mil
Minskade CO ₂ -utsläpp per år	364,5kg	1187 kg
Sparad tid per år	61 timmar	202,5 timmar

Studien visar att en person som arbetar flexibelt hemifrån minskar sina utsläpp av koldioxid till följd av minskat pendlande med 364 kg per år. Detta är en signifikant minskning av utsläpp ifall det skalas upp till många människor och om flera dessutom väljer att arbeta flexibelt tre dagar i veckan. Trots detta, påpekar rapporten, tas det flexibla arbetets påverkan på transporterna inte på allvar inom politiken som istället fokuserar på framför allt kollektivtrafiken för att minska utsläppen.

Utmaningen med transporternas utsläpp i Sverige

Totalt uppgår de svenska utsläppen av växthusgaser till ca 60 miljoner ton (2009). Av dessa står inrikes transporter för en tredjedel av utsläppen, ca 20 miljoner ton.²⁵ Av inrikestransporterna står arbetsresorna för hela 46 procent. Detta ska jämföras med fritidsresor som står för 30 procent av resorna samt service och inköp som står för 18 procent. 5 procent av resorna görs med anledning av annat ärende. Transporternas utsläpp, som är den sektor som har svårast att minska sina utsläpp av växthusgaser, domineras alltså av arbetsresorna.²⁶

Den genomsnittliga arbetsresan i Sverige är 16 km lång, men i städer är den betydligt kortare. Fortfarande är bilen det vanligaste sättet att ta sig till jobbet. 61 procent av alla arbetsresor sker med bil, och 14 procent sker med kollektiva färdmedel.²⁷ En stor del av arbetsresorna är korta, hela 45 procent av arbetsresorna med bil är kortare än 5 km.²⁸ Alla dessa resor som görs i Sverige, som alltså domineras av arbetsresor, präglas dessutom av förseningar. En

rapport av Myndigheten för Trafikanalys visar att förseningar och miljökostnader vid arbetspendling kostar 11,5 miljarder om året. Stockholmsregionen är hårdast drabbad och kommer trots stora investeringar att vara hårt belastad med fler flaskhalsar år 2030 än idag, både på vägar och spår. Trängseln i vägnätet beräknas att vara fem gånger större i kölängd räknat, eftersom vägtrafiken ökar betydligt snabbare (80 %) än befolkningstillväxten (25 %).²⁹

Eftersom trängsel inte i längden kan byggas bort med väginvesteringar krävs betydande insatser för en utökad kollektivtrafik, anser Myndigheten för Trafikanalys. Flexibelt arbete finns emellertid inte bland förslagen som lämnats av myndigheten.

Potential att minska utsläppen från arbetsresor i Sverige

Nedan följer en beräkning som visar vad effekten skulle kunna bli av en kraftig ökning av det flexibla arbetet i Sverige (se bilaga 1 för beräkningsmetoden).

Vi har undersökt vad effekten skulle bli då en anställd väljer att arbeta hemifrån istället för att resa till jobbet med bil. Resultatet visar att om en person i Sverige väljer att arbeta hemifrån en dag i veckan, istället för att ta bilen till jobbet, bidrar det till minskade utsläpp på 380 kg per år. Om samma person istället väljer att arbeta hemifrån 3 dagar i veckan uppgår utsläppsminskningen till hela 1,1 ton per år. Det är betydande, med tanke på att en svensk i genomsnitt släpper ut 6,4 ton koldioxidekvivalenter per person och år³⁰ eller 10 ton om även importen av sådant som produceras utomlands men konsumeras i Sverige räknas med.³¹

TABELL 3A: Utsläppsminskningar genom minskat pendlande med bil till förmån för flexibelt arbete hemifrån. Beräknat på 20 % av totala antalet förvärvsarbetande

	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning av CO ₂ per person/år	380 Kg	760 Kg	1,140 ton	1,900 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	199 348 ton	398 696 ton	598 044 ton	996 740 ton

TABELL 3B: Utsläppsminskningar genom minskat pendlande med bil till förmån för flexibelt arbete hemifrån. Beräknat på 30 % av totala antalet förvärvsarbetande

	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning av CO ₂ per person/år	380 Kg	760 Kg	1,140 ton	1,900 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	299 022 ton	598 044 ton	897 066 ton	1 495 110 ton

Beräkningen visar även att flexibelt arbete och undvikande av onödigt arbetspendlande innebär att människor kan spara mycket tid.

TABELL 3C: Genomsnittlig sparad tid per person och år vid flexibelt arbete

Antal dagar per vecka för flexibelt arbete	1 dag	2 dagar	3 dagar	5 dagar
Sparad tid person / år	28,6 timmar	57,2 timmar	86 timmar	143 timmar

Flexibelt arbete för minskade utsläpp från arbetslokaler

De flesta studier om flexibelt arbete som gjorts fokuserar på potentialen att minska transporterna. Få studier tittar på kombinationen av minskad lokalyta på arbetsplatsen och ökad energianvändning i hemmet med anledning av det flexibla arbetet. Genomförda försök med flexibelt arbete visar dock att det ger förutsättningar för att minska arbetslokalernas yta relativt kraftigt. British Telecom kunde stänga ner sex byggnader i sitt huvudkontor vid införande av flexibelt arbete och sparade dessutom 950 dollar per år 1993-2006 tack vare minskade kostnader för lokalerna (se faktaruta 3).

Enligt rapporten *Tomorrow's Property Today - sustainable live/work development in a low carbon economy*³² används ett vanligt arbetsbord oftast endast upp till 45 procent under en vanlig arbetsdag. Ett stort kontor som inte är anpassat för flexibelt arbete kan vara tomt hela 70 procent av tiden och halvtomt under den återstående 30 procent av tiden. I de fall där många av de anställda arbetar flexibelt finns det alltså goda möjligheter för flera personer att dela på en arbetsplats och därmed minska lokalytan.

Samtidigt pekar rapporten på att det är problematiskt att räkna ut hur mycket energi som kan sparas med flexibelt arbete. Resultatet beror helt och hållet på om arbetsgivarna väljer att minska mängden lokalyta, och med hur mycket. Den största möjliga besparingen av energianvändningen går inte att uppnå ifall arbetsgivaren inte minskar lokalytan. Istället kan utsläppen till och med öka, om de anställda börjar arbeta flexibelt och därmed ökar energianvändningen hemma, samtidigt som den oanvända lokalytan på arbetsplatsen inte åtgärdas.

Rapporten *Smart 2020: Enabling the low carbon economy in the information age*³³ pekar på att om en signifikant mängd människor skulle arbeta hemifrån mer än tre dagar i veckan skulle det kunna leda till energibesparingar på 20-50 procent, även när den ökade energianvändning hemma är medräknad. Men denna effekt på energianvändningen inträffar endast om de anställda arbetar hemifrån minst tre dagar i veckan, eftersom lokalytan då inte kan eller kommer att minskas.

Enligt rapporten *Can homeworking save the planet? How homes can become workspace in a low carbon economy*³⁴ behövs det en plan för att integrera våra hem och arbetsplatser för det flexibla arbetet. Om vi inte tar hänsyn till att många människor kommer att jobba flexibelt från sina hem kommer vi att planera och bygga såväl bostäder som arbetsplatser som snart kommer att vara opraktiska och oanpassade till det nya arbetslivet.

Potential att minska utsläppen från arbetslokalerna i Sverige

Offentlig sektor har idag ett antal målsättningar och krav att leva upp till som syftar till en minskad energiförbrukning och miljöbelastning. Enligt ett riksdagsbeslut ska den totala energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler minska med 20 procent till 2020 och med 50 procent fram till 2050 i förhållande till användningen 1995. Enligt statistik från Energimyndigheten finns det en betydande effektiviseringspotential när det gäller kontorsbyggnader och dess utrustning. Det är en effektivisering som kan uppnås med dagens teknik och som är lönsam. Idag står kontor och förvaltning för 20 procent av alla lokaler i Sverige.³⁵

Vi har undersökt hur mycket koldioxidutsläpp en genomsnittlig kontorsplats genererar och hur mycket det flexibla arbetet skulle kunna minska utsläppen till följd av färre kontorsplatser. Enligt rapporten *Smart 2020: Enabling the low carbon economy in the information age* är det först när man arbetar hemma tre dagar i veckan som lokalutrymmet sannolikt kan minskas vilket därmed resulterar i minskade koldioxidutsläpp. Vi har beräknat att man vid tre arbetsdagar hemma kan minska behovet av arbetsplats med 60 procent. Detta antagande kommer sig av att man enbart utnyttjar arbetsplatsen två av fem dagar i veckan, det vill säga 40 procent. Det innebär att platsen kan utnyttjas av andra medarbetare de resterande tre dagarna. Den fullständiga uträkningen kan du se i bilaga 1.

TABELL 4: *Utsläppsminskningar genom minskad yta i arbetslokaler med anledning av flexibelt arbete hemifrån.*

	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning per person/år	Ingen förändring	Ingen förändring	126,6 Kg	211 Kg
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	Ingen förändring	Ingen förändring	66 414 ton	110 691 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	Ingen förändring	Ingen förändring	99 622 ton	166 036 ton

Sammanlagt visar vår beräkning att ifall en person arbetar hemifrån tre dagar i veckan skulle det ge sammanlagda utsläppsminskningar på 1,267 ton per person och år.

TABELL 5: *Totala utsläppsminskningar av färre arbetsresor med bil och minskad yta i arbetslokaler*

	1 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning per person/år	380 Kg	1267 kg (1,267 ton)	2111 kg (2,111 ton)
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	199 348 ton	664 668 ton	1 107 431 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	299 022 ton	997 002 ton	1 661 146 ton

Virtuella möten och potentialen för minskade utsläpp

Telefon- och videokonferenser kan också minska utsläppen och är en viktig förutsättning för det flexibla arbetslivet. Även telefon- och videokonferenser ger naturligtvis en viss miljöpåverkan, men resultatet från en livscykelanalys som Chalmers Industriteknik har genomfört visar att en flygresor mellan Stockholm och Göteborg har fem gånger så hög miljöpåverkan som en videokonferens.³⁶ Enligt TeliaSonera kan en timmes flygresor jämföras med sju års ringande, när det gäller koldioxidutsläpp och en timmes bilresa jämförs med ett års ringande.³⁷

Rapporten *Smart 2020 Enabling the low carbon economy in the information age*³⁸ antar att hela 30 procent av allt affärsresande med flyg och tåg skulle kunna ersättas med videokonferenser, och därmed att 30 procent av världens affärsresor kan ersättas. Detta skulle enligt studien ge utsläppsminskningar på 0,08 gigaton koldioxidekvivalenter globalt.

Baserat på beräkningar av hur mycket resande ett konferenssamtal motsvarar har WWF i rapporten *Saving the Climate at the Speed of Light*⁴⁰ kommit fram till att 30 miljoner telekonferenssamtal ger en utsläppsminskning på 0,6 miljoner ton koldioxid inom EU.

WWF har i ett projekt utmanat företag att avstå från 20 procent av sina flygresor till förmån för video- och telefonkonferenser. I projektet 1 of 5 medverkar 12 företag med ca 200 000 anställda. En första utvärdering visar att sex av dessa företag har minskat sina flygresor med i genomsnitt 19 procent. Företagens tidigare utsläpp på 90 000 ton koldioxid föll ner till 49 000 ton.

Den svenska delen av TeliaSonera minskade sitt fysiska resande med 55 procent under åren 2001-2008 tack vare virtuella möten. Flexibelt arbete tillsammans med minskat lokalbehov, ledde till en reduktion av koldioxidutsläppen med hela 70 procent.⁴¹ Här skulle även vi i Sverige kunna minska våra utsläpp genom fler virtuella möten.

-
- 20 *Climate Group & Global e-Sustainability Initiative,*
 - 21 *WWF& ETNO, 2005*
 - 22 *British Telecom, 2008*
 - 23 *British Telecom, 2006*
 - 24 *Cairns et al, 2004*
 - 25 *Naturvårdsverket, hemsida 2008-08-25*
 - 26 *SIKA, 2007*
 - 27 *Trafikverket, hemsida*
 - 28 *SIKA, 2007*
 - 29 *Myndigheten för Trafikanalys, 2011*
 - 30 *Naturvårdsverket, hemsida 2011-09-11*
 - 31 *Naturvårdsverket, 2008*
 - 32 *Dwelly et al 2008*
 - 33 *Climate Group & Global e-Sustainability Initiative 2008*
 - 34 *Dwelly et al, 2008*
 - 35 *Regeringen, 2008*
 - 36 *Arnfaik et al 2003*
 - 37 *TeliaSonera, 2009*
 - 38 *Climate Group & Global e-Sustainability Initiative, 2008*
 - 39 *WWF & ETNO, 2005*
 - 40 *WWF, 2010*
 - 41 *TeliaSonera, 2009*

A man wearing a green baseball cap and a red and black plaid shirt is sitting in a field of tall green grass. He is looking down at a laptop computer that is open on his lap. The background shows a clear sky and a line of trees in the distance.

**VAD GÖRS
IDAG FÖR
DET FLEXIBLA
ARBETET I SVERIGE?**

Det har gjorts många studier om grön IT samt flexibelt arbete internationellt. Vissa företag har gått före och satsat på flexibelt arbete. Enligt regeringsförklaringen ska samtliga politikområden bidra till kampen mot klimatets förändring och miljöförstöring, så även IT-politiken. Samtidigt ska offentlig sektor utgöra ett gott exempel. Men regeringen gör i dagsläget ingenting för att stimulera det flexibla arbetet i Sverige.

År 2008 gjordes rapporten *Från vision till verklighet – en nationell förstudie om IT för miljön* på uppdrag av regeringen. Rapporten gav som ett förslag på åtgärd att myndigheter systematiskt kunde gå igenom hela verksamhetens energibelastning vad gäller nya sätt att arbeta på distans, att resa och ersätta resor genom telefon- och videokonferenser. Rapporten föreslog även att myndigheter kan se över vilka tjänster och arbetsuppgifter inom den egna organisationen som passar att utföra på distans och därefter möjliggöra arbete på distans för dessa.⁴² Förslagen togs emellertid inte med i varken regeringens *IT för en grönare förvaltning - agenda för IT för miljön 2010-2015* eller Naturvårdsverkets handlingsplan *IT för miljön*.

Däremot har regeringen angett en målsättning att antalet resfria möten ska öka bland de statliga myndigheterna.⁴³ Naturvårdsverket har tagit fram en handlingsplan som anger att myndigheter bör utarbeta en mötes- och rese-policy, öka tillgängligheten av resfria mötesalternativ, underlätta användningen av resfria mötesalternativ samt följa upp användningen av resfria mötesalternativ.⁴⁴

I regeringens rapport *IT och energieffektivisering i Sverige*.⁴⁵ nämns det inledningsvis att EU-kommissionens meddelande om IT och energieffektivisering från 2009 pekar på att tjänster som ersätter andra processer i samhället och minskar belastningen, bland annat distansarbete, är en teknik som kan öka energieffektiviteten. Utifrån detta föreslår regeringen emellertid ingenting för att öka arbete på distans i Sverige.

Helt uppenbart är att flexibelt arbete ännu inte identifierats som en viktig lösning av den svenska regeringen, vilket är besynnerligt med tanke på att så många studier pekar på dess miljövinster. Däremot har politiker i riksdagspartier från båda politiska blocken föreslagit åtgärder för mer arbete på distans i Sveriges riksdag, vilket är glädjande. Vi hoppas därmed att denna rapport samt våra rekommendationer kan fungera som inspiration för de svenska beslutsfattarna.

-
- 42 Regeringen, 2008
 - 33 Regeringen, 2010
 - 44 Naturvårdsverket, 2010
 - 45 Regeringen, 2010b

REKOMMENDATIONER

1. Utred det flexibla arbetets möjligheter i Sverige

Det finns goda skäl att anse att det flexibla arbetet har positiva miljöeffekter och att det även kan ha andra positiva effekter på arbetslivet, bland annat minskade kostnader och höjd livskvalité. Sedan den förra statliga utredningen om arbete på distans gjordes 1998 har det skett en smärre revolution inom IT-området som förbättrat möjligheterna att arbeta flexibelt väsentligt.

Regeringen/riksdagen bör tillsätta en utredning som undersöker potentialen för flexibelt arbete i Sverige, effekter, hinder och identifiera åtgärder för att stimulera det flexibla arbetet.

2. Inför program med mål för flexibelt arbete

Andelen personer som arbetar flexibelt i landet har länge stått still. För att få till en förändring behöver flexibelt arbete prioriteras på olika nivåer.

Ta fram ett program med konkreta mål för det flexibla arbetet i Sverige på nationell och/eller lokal nivå. Ett sådant lämpligt mål kan exempelvis vara att 20 procent eller 30 procent av de yrkesverksamma i Sverige ska arbeta flexibelt.

3. Gör det till en rättighet att ansöka om att få arbeta flexibelt

I Storbritannien har anställda under vissa förutsättningar rätt att ansöka om att få arbeta flexibelt, t.ex. om man har barn under 17 år (se faktaruta 2). Arbetsgivaren måste enligt lag noggrant överväga ansökan, som endast får avslås om det finns legitima affärsmässiga skäl.

Sverige bör införa en rättighet för anställda att arbeta flexibelt, exempelvis när man har barn.

4. Låt myndigheter och offentlig sektor driva på för ett mer flexibelt arbetsliv

I USA arbetar den offentliga sektorn systematiskt med flexibelt arbete för den egna personalen (se faktaruta 1). De amerikanska federala myndigheterna är skyldiga att identifiera de tjänster som passar för flexibelt arbete och erbjuda de personer som innehar dessa tjänster möjligheten att arbeta flexibelt en dag per vecka. Här har vi i Sverige en potential till förbättring då flexibelt arbete inte slagit igenom inom myndighetsvärlden.

Gör det obligatoriskt för svenska myndigheter att se över vilka tjänster och arbetsuppgifter inom den egna organisationen som passar att utföra på distans och möjliggöra för de personer som innehar dessa tjänster att arbeta flexibelt.

5. Ta fram en handbok för flexibelt arbete

Forskning visar att organisationskulturen har betydelse när det gäller attityden till flexibelt arbete. Särskilt inställningen hos VD och HR-managers är betydelsefull.⁴⁶ Många ledare på arbetsplatser är inte medvetna om de fördelar som flexibelt arbete innebär eller hur man gör för att öka andelen flexibelt arbete på arbetsplatsen. Med information om vad flexibelt arbete innebär och hur man kan uppnå fördelar med det skulle fler företag kanske ta steget ut och införa möjligheten till flexibelt arbete.

Ta initiativ för framtagande av en handbok för flexibelt arbete för företag, myndigheter och offentlig sektor.

6. Uppmuntra informationsutbyte om flexibelt arbete

I Storbritannien finns såväl nätverk som informativa sidor på Internet som fungerar som forum och samlar kunskap om flexibelt arbete. En sådan sida på Internet skulle kunna tas fram även i Sverige, gärna i tillsammans med företag och myndigheter som är villiga att gå före och eventuellt vill bilda nätverk.

Ta initiativ till och finansiera framtagandet av en webbplats, nätverk, och andra möjliga forum för erfarenhets- och kunskapsutbyte om flexibelt arbete.

7. Politiker - tänk om! Satsa på minskat behov av arbetsresor och arbetslokaler

Dagens synsätt för att hantera klimatförändringarna behöver förändras. Idag tenderar klimatarbetet att fokusera på endast utbudssidan, på enskilda produkter och hur de kan förbättras. Nu behöver större fokus läggas på

att undersöka och uppmuntra innovationer på behovssidan. Våra behov av att till exempel mötas, bo, arbeta, vara med familjen och kommunicera kan då tillgodogöras bättre samtidigt som utbudet av exempelvis resor och lokalytor kan minskas.

Prognosen för trafiksituationen och möjligheterna till effektiv arbetspendling framöver i alla tre storstadsregionerna ser i dagsläget dystert ut. Trots detta tycks insatserna inom klimat- och transportpolitiken vara enbart inriktade på mer miljövänliga transporter och alternativa bränslen, och inte på att skapa incitament för minskat resande, exempelvis genom flexibelt arbete.

Klimatpolitiken bör ha som målsättning att mängden resor, i synnerhet arbetsresor, ska minskas, samt att arbetslokalers yta ska minskas. Här kan offentlig sektor gå före.

8. Näringslivet – tänk om! Flexibelt arbete stärker CSR-arbetet och ger affärsnytta

Trots att studier och erfarenheter visar att flexibelt arbete kan ge såväl stor miljönytta som affärsnytta för företag har det flexibla arbetet inte vuxit i Sverige. Det svenska näringslivet, som står under tuff konkurrens, bör överväga om inte det flexibla arbetet kan hjälpa dem att bli mer konkurrenskraftiga tack vare minskade kostnader samt stärkt CSR-arbete. rots CSR-arbetet och ger affärsnabetet samt ger affr idnetrdt)ader. va än de som arbetade heltid från en fast arbetsplats.flex

KÄLLFÖRTECKNING

Arbetsmiljöverket, hemsida (2011-09-01) <http://www.av.se/fragorochsvar/475.aspx>

Arnfolk P & Kogg B (2003) Service transformation – managing a shift from business travel to virtual meetings. *Journal of Cleaner Production* 11(8): 859-873

Avaya (2009) Flexible Working 2009 Report: Supporting Data

British Telecom (2006) Flexible working provides a better work life balance, reduces environmental impact, cuts costs and improves customer focus

British Telecom (2008) BT Flexible Working and Workstyle

Cairns S, Sloman L, Newson C, Anable J, Kirkbride A & Goodwin P (2004) Smarter Choices – Changing the Way We Travel – Teleworking, Final report to the Department for Transport, UK

Climate Group & Global e-Sustainability Initiative (2008) Smart 2020: Enabling the low carbon economy in the information age

Dwelly T, Lake A, Thompson L (2008) Tomorrow's Property Today - sustainable live/work development in a low carbon economy, Live/Work Network & RTPI

Dwelly T & Lake A (2008) Can homeworking save the planet? How homes can become work-space in a low carbon economy, Smith Institute

Energimyndigheten (2007) Förbättrad energistatistik för lokaler – Stegvis STIL, Rapport för år 1. Inventeringar av kontor och förvaltningsbyggnader. ER 2007:34

Flexibility.co.uk, hemsida (2011-09-01) <http://www.flexibility.co.uk/>

Giritech, hemsida (2011-09-01) <http://www.giritech.se>

Greeneyes Limited, hemsida (2011-09-01) <http://www.greniii.com>

Konsumentverket, hemsida (2011-09-01) <http://www.konsumentverket.se/bilar/Nybilsguiden/Drivmedelochutslapp/Koldioxidutslapp/>

Live/Work Network, hemsida (2011-09-01) <http://www.liveworknet.com>

Lundqvist T (2010) Visioner om IKT i arbetslivet. Från distansarbete till arbete när som helst och var som helst? Institutet för framtidsstudier

Myndigheten för Trafikanalys (2011) Arbetspendling i storstäderna – en nulägesanalys, rapport 2011:3

Naturvårdsverket (2008) Konsumtionens klimatpåverkan, rapport 5903

Naturvårdsverket (2010) IT för miljön, förslag till handlingsplan, rapport 6354

Naturvårdsverket, hemsida (2011-08-25) <http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Statistik/Vaxthusgaser/Aktuell-utslappsstatistik/Utslapp-av-vaxthusgaser-i-Sverige/>, 2011-08-25

Naturvårdsverket, hemsida (2011-09-11) <http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Statistik/Vaxthusgaser/Aktuell-utslappsstatistik/Utslapp-av-vaxthusgaser-per-person-i-Sverige/>

Regeringen (2008) Från vision till verklighet - en nationell förstudie om IT för miljön

Regeringen (2010) IT för en grönare förvaltning – agenda för IT för miljön 2010–2015

Regeringen (2010b) IT och energieffektivisering i Sverige. En rapport om utvecklingen i Sverige för att svara upp mot Europeiska kommissionens meddelanden och rekommendation från 2009 inom området IT och energieffektivisering.

Hedin, S (1998) Slutbetänkande av distansarbetsutredningen, SOU 1998:115

SCB, hemsida (2011-09-05), Antal förvärvsarbetande åren 1985-2009, http://www.scb.se/Pages/TableAndChart___23004.aspx

SIKA (2007) Den nationella resvaneundersökningen 2005-2006

Storbritanniens regering, hemsida (2011-08-25) http://www.direct.gov.uk/en/Employment/Employees/Flexibleworking/DG_10029491

Svensk Energi, hemsida(2011-09-01), <http://www.svenskenergi.se/sv/Om-el/Miljo-och-klimat/Klimatpaverkan/koldioxidutslapp/>

TeliaSonera (2009) Corporate Responsibility Report 2008

Trafikverket (2011-08-25) <http://www.trafikverket.se/Privat/Miljo-och-halsa/Dina-val-gor-skillnad/Jamfor-transportslag/>

WWF & ETNO (2005) Saving the climate at the speed of light, First roadmap for reduced CO₂ emissions in the EU and beyond

WWF & HP (2008) Outline for the first global IT strategy for CO₂ reductions. A billion tonnes of CO₂ reductions and beyond through transformative change

WWF (2010) One in Five Challenge Annual Report 2009/10

Yrkestrafiken.se, hemsida (2011-09-01), http://www.yrkestrafiken.se/Global/Dokument/88831_Vinst_varje_mil_lar_dig_knepen_som_far_tanken_att_racka_langre_utg_5_.pdf

BILAGA 1: METOD

Rapporten gör en genomgång av litteratur som behandlar området grön IT och framför allt litteratur om flexibelt arbete. Fokus har lagts på genomgång av studier som är framtagna från mitten av 2000-talet.

Beräkningarna om potential för minskad miljöpåverkan i Sverige är baserade på följande siffror och antaganden.

Beräkning av minskade transporter med bil

Vi har inte valt att räkna med effekten av att flexibelt arbete även innebär minskat resande med kollektivtrafiken.

Medellängden för en arbetsresa är 16 km enkel resa.⁴⁷

Medellängden per resa och dag är 39 minuter.⁴⁸

61 % av alla arbetsresor sker med bil.⁴⁹

En genomsnittlig förbrukning av bensin/diesel ligger på 1 liter/mil (egentlig genomsnittlig förbrukning är 0,82 liter/mil, dock är den genomsnittliga förbrukningen högre (1,4 liter/mil) de 5 första km varför vi räknar på ett medel på 1 liter).⁵⁰

1 liter diesel/bensin släpper ut ca 2,7 Kg CO₂.⁵¹

4,3 miljoner människor förvärvsarbetar i Sverige idag (SCB)⁵²

20 procent av alla som förvärvsarbetar är 860 000 personer.

30 procent av alla som förvärvsarbetar är 1 290 000 personer.

Av dessa åker 61 % med bil⁵³ vilket ger 524 600 personer respektive 786 900 personer.

Vi har ej inkluderat de som redan arbetar flexibelt vilka uppgår till ca 4-5 procent.⁵⁴

Beräkning CO₂

16 km/enkel resa per dag ger 32 km (3,2 mil) resväg per person och dag.

3,2 mil x 44 arbetsveckor/år = 141 mil

141 mil med en genomsnittsförbrukning på 1 liter bensin/diesel per mil ger 141 liter/år.

141 liter x 2,7 Kg CO₂ = ca 380 Kg CO₂

Utsläppsminskningar genom minskat pendlande med bil till förmån för flexibelt arbete hemifrån. Beräknat på 20% av totala antalet förvärvsarbetande.

	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning av CO ₂ per person/år	380 Kg	760 Kg	1,140 ton	1,900 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	199 348 ton	398 696 ton	598 044 ton	996 740 ton

Utsläppsminskningar genom minskat pendlande med bil till förmån för flexibelt arbete hemifrån. Beräknat på 30% av totala antalet förvärvsarbetande.

	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning av CO ₂ per person/år	380 Kg	760 Kg	1,140 ton	1,900 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	299 022 ton	598 044 ton	897 066 ton	1 495 110 ton

Beräkning tid

39 minuter/dag x 44 veckor = 1716 minuter per person och år dvs. 28,6 timmar/person och år vid en dags arbete hemma i veckan.

Genomsnittlig sparad tid per person och år vid flexibelt arbete

Antal dagar per vecka för flexibelt arbete	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Sparad tid per person och år	28,6 timmar	57,2 timmar	86 timmar	143 timmar

Beräkning av minskat lokalbehov

En genomsnittlig kontorslokal drar 211 kWh per m² och år.⁵⁵

1 kWh genererar 40 g CO₂.⁵⁶

Utsläpp per m² och år är således 211 kWh x 40g = 8,44 kg

Ett öppet kontorslandskap bör vara 25 m² per person inkl. övriga utrymmen.⁵⁷

25 m² x 8,44 Kg CO₂/år = 211 kg CO₂ per kontorsplats och år.

Bedömningen är att det är först när man arbetar hemma 3 dagar i veckan som en man kan minska utrymmet med en arbetsplats.⁵⁸

Vi har antagit att man vid tre arbetsdagar hemma kan minska behovet av arbetsplats med 60 procent. Detta antagande kommer sig av att man enbart utnyttjar arbetsplatsen två av fem dagar i veckan, det vill säga 40 procent. Detta innebär att platsen kan utnyttjas av andra de resterande tre dagarna.

Nedanstående beräkning är gjord utifrån det antal personer som tar bilen till jobbet, för att kunna göra adekvata jämförelser. 524 600 personer motsvarar 20 procent av de som förvärvsarbetar och tar bilen till jobbet. 786 900 personer motsvarar 30 procent av de som förvärvsarbetar och tar bilen till jobbet.

	1 dag hemma	2 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning per person/år	Ingen förändring	Ingen förändring	126,6 Kg	211 Kg
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	Ingen förändring	Ingen förändring	66 414 ton	110 691 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	Ingen förändring	Ingen förändring	99 622 ton	166 036 ton

Totala utsläppsminskningar resor + lokaler

	1 dagar hemma	3 dagar hemma	5 dagar hemma
Utsläppsminskning per person/år	380 Kg	1267 kg (1,267 ton)	2111 kg (2,111 ton)
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 524 600 personer)	199 348 ton	664 668 ton	1 107 431 ton
Utsläppsminskning totalt/år (beräknat på 786 900 personer)	299 022 ton	997 002 ton	1 661 146 ton

47 SIKÄ, 2007

48 Myndigheten för Trafikanalys, 2010

49 SIKÄ, 2007

50 Yrkestrafiken.se, hemsida

51 Konsumentverket, hemsida

52 SCB, hemsida

53 SIKÄ 2007

54 Lundqvist, 2010

55 Energimyndigheten, 2007

56 Svensk Energi, hemsida

57 Arbetsmiljöverket, hemsida

58 Climate Group et al, 2008

